

Predmet: Komentari na Nacrt Zakona o privrednim društvima (upućeni Ministarstvu ekonomije 27.09.2017.godine)

Nacrt Zakona o privrednim društvima kao ključni zakon na uzburkanom moru privrednih aktivnosti bio je predmet značajne pažnje u UPCG, rezultat čega su i primjedbe, sugestije i napomene kako slijedi:

I. OPŠTE NAPOMENE

1. Pokrenuti postupak Javne rasprave povodom Nacrta Zakona o privrednim društvima (u daljem tekstu Nacrt) sa danom 12.07.2017 godine očito je nesaglasan članu 11 st 1 Uredbe o postupku i načinu sprovođenja postupka javne rasprave u pripremi zakona (Službeni list CG br 12/12) budući da je tekst Nacrta morao biti objavljen i u jednom štampanom mediju koji izlazi na teritoriji Crne Gore. Kako se to nije desilo ostaje pitanje : „Da li je i otpočela „prava“ javna rasprava sa 12.07.2017 godine“? Ovo i stoga što preko 99% privrednih subjekata u Crnoj Gori čine preduzetnici, mikro, mala i srednja privredna društva koja nijesu pravno obavezna da o zakonskim projektima dobijaju saznanja isključivo preko internet stranica (u ovom slučaju Ministarstva ekonomije). Odnosno Ministarstvo je moralo poštovati obavezu utvrđenu pomenutom uredbom tj da javni poziv sa tekstom Nacrta objavi i u jednom štampanom mediju koji izlazi u Crnoj Gori. Akt Vlade Crne Gore (upustvo) obavezan je i za Ministarstvo ekonomije.

Kako je u pitanju ključni zakon iz oblasti privrednog poslovanja sa jedne strane, te kako se „projektovana“ javna rasprava otpočela odvijati tokom avgusta mjeseca izvjesno je da će odnosi mjesec kao mjesec najzahtjevnijih aktivnosti, posebno u oblasti turizma i ugostiteljstva, građevinarstva, industrije i transporta, proteći u znaku bitno smanjenje pažnje na ovaj zakonski projekat, sa druge strane.

Navedeno nikome ne može biti od koristi. Isto važi i za onaj dio zainteresovane javnosti koja podrazumijeva univerzitetsku javnost te javnost poslovnih i stručnih udruženja i građana.

Izloženo jasno upućuje na zaključak da je rok javne rasprave objektivno kraći u odnosu na naznačeni.

2. Izvjesno je da Nacrt nije isključivo projekat Ministarstva ekonomije već da je konceptijski, sadržano i obimom rezultat rada i subjekata izvan odnosnog Ministarstva. Trebalo je i o tome nešto reći u obrazloženju zakona a nije? Zašto? Bilo je osnova da odnosno Ministarstvo, što je dobra praksa i drugih ministarstava, u odnosi projekat uključi „u startu“ i kompetentne predstavnike UPCG.

3. Nesumljivo je učinjen ogroman napor da se Nacrtom napravi otklon u odnosu na važeći anglo-saksonski koncept uređenja kompanijskog prava sadržan u važećem tekstu Zakona o privrednim društvima koji je do sada „izdržao“ šest izmjena.

Rezultat napora je neuporedivo lakši tekst za stručno praćenje „zbivanja“ u odnosu na propise EU (Uredbe, Direktive, preporuke i sl). Tim prije što se Crna Gora Zakonom o ratifikaciji Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju... (Sl list CG br 7/07) koji se primjenjuje od 01.05.2010 godine, opredijelila da će svoje zakonodavstvo uskladiti sa zakonodavstvom EU.

4. Upravo posljedica usklađivanja sa zakonodavstvom EU čini odnosni Nacrt znatno obimnijim u odnosu na važeći (predloženih 347 umjesto ranije 99 članova). Pored ovog i sama nomotehnika je bitno poboljšana budući da su članovi Nacrta odnosno stavovi u članovima uglavnom kraći i pogodniji za korišćenje, a što je neophodno za praktičnu primjenu.

Ipak, slični zakoni u zemljama okruženja znatno su obimniji. Tako Zakon o trgovačkim društvima Hrvatske ima 647 članova, a Zakon o privrednim društvima Srbije 600 članova.

5. Nacrt mora počivati na jasnoći i preciznosti u skladu sa posebnosću materije, čime se sprečava svaki voluntarizam i proizvodnost u tumačenju. To je sastavni dio vladavine prava. Ipak, sadržina pojedinih normi o čemu se bliže izjašnjavamo u posebnim nprimjedbama ostaje „u zoni“ nejasnoća, dilema, diskrecionih određenja i sl. Nadamo se da se to može uspješno otkloniti.

6. Obrazloženjem se ističe da Nacrt upućuje na shodnu primjenu istog na privredna društva osnovana po posebnim propisima. Ovo je nejasnoća koju treba otkloniti. Treba jasno reći da li se podzakonskim propisima mogu osnivati privredna društva tj aktima izvršne vlasti ili ne? Ustavni sud CG je u više svojih odluka jasno podsjetio da zakon mora biti osnov za donošenje podzakonskog akta i da takav akt podrazumijeva samo ono što proizilazi iz zakonske norme, a njom nije izričito uređeno.

7. Institut odbora direktora (čl 158-174) ostavio je nejasnoće u pogledu nadležnosti. Kako se odnosnim odredbama opredjeljuje i dio nadležnosti Izvršnog direktora (čl 176) treba precizno naznačiti ovlašćenja Odbora direktora koja se ne mogu prenositi na Izvršnog direktora.

8. Kreatorima Nacrta izvjesno je bila prisutna misao prenormiranosti ili podnormiranosti teksta. U uvjerenju smo da je ipak došlo do podnormiranosti Nacrta budući da isti nije ponudio pravna rješenja za neke odnose kao što su:

- povezivanje privrednih društava (aktuelizovano kroz više registracija u CRPS);
- poslovna udruženja (aktuelizovano kroz više registracija u CRPS);
- zloupotreba prava na osnivanje privrednih društava;
- sticanje i raspolaganje imovinom velike vrijednosti.

Sa navedenim se moramo suočiti, jer u protivnom bi došli, obzirom na zbilju, u svojevrsni pravni eskapizam.

Neizbježno je urediti predmetno kako ne bi ostalo u sferi nenormiranog. Time će se u praksi izbjeći sporenja, tumačenja i nedoumice svake vrste. Stoga, u daljoj proceduri, predmetno treba otkloniti dodatnom ponudom rješenja za navedene propuste (a možda i neke druge) čime se otklanjaju evidentne pravne praznine (primjera radi bilo bi osnovano dati ponudu normi i za međuidividendu, nizak početni kapital za doo, danu akcionara, VD direktora društva, Izvršnog i neizvršnog direktora, slaba zaštita manjinskih akcionara budući da angažovanje eksperta manjine to nije i sl.

9. Sama koncepcija Nacrta uzrokovala je dileme, iako obrazloženje Nacrta ukazuje da su korišćena iskustva zemalja u okruženju (prevashodno Srbije i Hrvatske).

Iskustva zemalja u okruženju su različita. Uslijed toga imamo ponudu detaljnog uređenja obavljanja privrednih djelatnosti (drugi oblici) i kroz institut preduzetnika (pet članova). Da li se

preduzetnik upisuje u CRPS ili neki drugi registar budući da Zakon o računovodstvu ne poznaje preduzetnika kao pravno lice?

Zakon o privrednim društvima Srbije ima slično rješenje kao Nacrt. Nasuprot ovom, pitanje preduzetništva u Hrvatskoj, uređeno je posebnim zakonom u odnosu na „krovni“ Zakon o trgovačkim društvima. Ovo na način što je obim toga zakona (Zakon o obrtu) „težak“ 100 članova.

U UPCG preferiramo da se materija preduzetnika uredi posebnim zakonom kako bi se znao pravni položaj istog koji je za sada nejasan. To znači da bi Nacrtom trebalo samo upućujućom normom na ovo ukazati. To bi bila prilika da se u tom posebnom zakonu normativno urede odnosi koji proističu iz Evropskog akta o malom biznisu iz 2008 godine, te Evropske povelje o malim preduzećima iz 2000 godine. Ovakav pristup bi obezbijedio i bolji „kontakt“ sa važećim Zakonom o zanatstvu i Zakonom o kooperativama. Riječju, izloženi koncept za koji se zalažemo povodom preduzetništva više odgovara privrednoj zbilji u Crnoj Gori.

Kako bi „život“ privrednih subjekata bio realan, a ne fiktivan, čini se da ima mjesta i sugestiji da se ponudi norma po kojoj će u svim privrednim društvima i drugim oblicima obavljanja privrednih djelatnosti biti zaposleno najmanje jedno lice. Time će se izbjeći poslovanje kompanija tzv. Protočnih bojlera – osnovanih za jednokratnu, najčešće protivpravnu aktivnost. Uostalom članom 63 Nacrta se za preduzetnika, ako ima poslovođu propisuje da se mora nalaziti u radnom odnosu kod preduzetnika. Zašto? Da li se ovim narušava ravnopravnost obavljanja privrednih djelatnosti u odnosu na druge oblike privredne djelatnosti jer se samo preduzetnik na predmetno obavezuje. Mi smo u uvjerenju da bi se ponuđenim značajno spriječile pojave tzv fantomskih firmi bez zaposlenih pogodnih za pranje novca.

10. Kontekst opšte primjedbe pod 5 upućuje na neprimjerenost normiranja na način da se u strukturi norme navode Direktive EU, te pojedini drugi strani izrazi. Jer, ako je tekst Nacrta usklađen sa određenim Direktivama EU onda su takva usklađivanja postala „naše“ norme. Ako bi predloženo ostalo uzrokovalo bi mnoge probleme za prosječnog privrednika u Crnoj Gori koji najčešće nema u svom profesionalnom, odnosno radnom sastavu stručno lice za identifikovanje sadržaja naznačenih Direktiva EU. Uslijed ovog odnosne pozive na naznačene Direktive treba iz Nacrta brisati.

11. Čini se da ima osnova urediti i pitanja vremena trajanja društva (na određeno ili neodređeno vrijeme i dr).

12. Upotreba skraćenica u Nacrtu nema osnova što treba otkloniti tamo gdje su te skraćenice i navedene korišćenjem punih naziva.

13. Obrazloženje Nacrta ništa ne govori o konvergenciji istog sa nizom drugih zakona kao što su naročito:

- o obligacionim odnosima;
- o svojinsko pravnim odnosima;
- o hratijama od vrijednosti;
- o stečaju;
- o odgovornosti pravnih lica za krivična djela;

- o komunalnim djelatnostima;
- o koncesijama;
- o računovodstvu;
- o reviziji;
- o kooperativama;
- o zadrugama;
- o preuzimanju akcionarskih društava;
- o slobodnim zonama;
- o međunarodnom privatnom pravu
- o radnim odnosima;
- o inspekcijskom nadzoru.

Oprez nalaže da se preispita ovaj problem kako u praksi ne bi uzrokovao nedoumice, sporenja i sl.

14. Zakon koristi jezičke sintagme kao što su:

- javna preduzeća;
- akcionarska društva od javnog interesa;

Predmetno bi trebalo na pogodan način normirati odnosno sadržajno odrediti (da li je to ovaj zakon kao pravni osnov ili neki poseban zakon?).

15. Cijenimo da je vrijedno pažnje razmotriti specifičnosti osnivanja „ofshore“ kompanija u Crnoj Gori o čemu Nacrt ćuti. Uvjerenja smo da bi trebalo izbjegavati ne tako rijetke slučajeve ovog fenomena.

Takođe bi trebalo izbjegavati ne tako rijetke slučajeve da se pod plaštom tzv strateških investitora zaključuju ugovori koji se jednim dijelom proglašavaju državnim tajnom. Navedena suština se ipak svodi na enormne poreske olakšice što je suština poslovanja offshore kompanija. Još kada vlasnici ovakvih ugovora ostaju nepoznati budući da su „sakriveni“ preko raznih ovlašćenih advokatskih kancelarija, jasno je da se prikriveno uspostavlja različit tretman poslovanja privrednih subjekata u Crnoj Gori. Ovim se otvara i pitanje saglasnosti sa članom 139 Ustava CG koji uspostavlja princip ravnopravnosti svih oblika svojine te člana 142 st 2 Ustava Crne Gore po kojem je svako dužan da plaća poreze i druge dažbine.

16. Čini se da je u prvom dijelu – osnovne odredbe neophodno dodati prije člana 3 novi član koji bi mogao da glasi: „Zabranjeno je obavljanje privrednih djelatnosti iz člana 1 ovog Zakona suprotno dobrim poslovnim običajima“. Uvjerenja smo da se time uspostavlja „ključni“ standard za primjenu ovog Zakona.

17. Niz štamparskih, jezičkih odnosno gramatičkih manjkavosti u Nacrtu lako su uočljive i na njih smo ukazali kroz posebne primjedbe i sugestije.

II. POJEDINAČNE PRIMJEDBE

1. ČI 1

U **čl 1** trebalo bi dodati stav 2 koji glasi: „Odredbe ovog Zakona primjenjuju se i na oblike obavljanja privrednih djelatnosti koji su osnovani i posluju u skladu sa posebnim zakonom, ako u tom zakonu nije drugačije propisano.“

Predloženim se pravi „kontakt“ sa više posebnih zakona koji takođe uređuju materiju „sui generis“ privrednih društava.

2. ČI 2 st.2

Poslije riječi „privredno društvo“ u zagradi dodati „(dalje: društvo)“.

3. ČL 3

St 1 je konfuzan i nejasan. Činjenica je da bi ga trebalo brisati saglasno našoj opštoj primjedbi pod 10.

St 2 istog člana suštinski predstavlja našu primjedbu pod 1. Stoga isti treba brisati, stim što u dijelu 11 (prelazne i završne odredbe) urediti pitanje shodne primjene ovog Zakono, odnosno primjene ovog Zakona na Evropsko akcionarsko društvo.

4. ČL 5

Ne vidimo razloge zbog kojih dio stranog društva u Crnoj Gori nema svojstvo pravnog lica. Jer rješenje o registraciji po članu 331 Nacrta treba da ima i dio stranog lica i preduzetnik. Dio stranog lica ipak ne stiče to svojstvo upisom u CRPS. Jer, ono je već registrovano i upisano u odgovarajući registar izvan Crne Gore (čl 329 st1 Nacrta). Uprkos ovom, potrebno je da se registracija nominuje i na područje Crne Gore, u smislu vrednovanja registracije.

5. ČI 6

Nejasno je, te treba razjasniti da li dio stranog društva u Crnoj Gori može da ima podružnice. Treba otkloniti dilemu: koja je razlika između drugog pravnog lica koje obavlja neku privrednu djelatnost u Crnoj Gori i podružnice tog dijela pravnog lica.

6. ČI 7

U kontekstu posebne primjedbe pod 5, razmotriti problem naziva i poslovne adrese podružnice dijela stranog društva u Crnoj Gori.

U istom članu u stavu 2 tč 3 razmotriti problem JMB stručnog predstavnika podružnice društva u odnosu na Zakon o zaštiti podataka o ličnosti. Cijenimo da je, ako je u pitanju crnogorski državljanin dovoljan podatak – broj lične karte.

7. ČI 10

Obzorom na naziv glave III (odgovornost za obaveze društva) pitanje je da li ovaj član „pripada“ ovoj glavi?

8. ČI 12

Za razliku od važećeg čl 4 st 2 Zakona o privrednim društvima koji „poznaje“ slučajeve lažne ili prevarne registracije, Nacrt ni u dijelu 10 (čl 330 – 339) „ne poznaje“ slučajeve lažne ili prevarne registracije. Da li ponuđeno znači da takvi slučajevi ne postoje ili je prepušteno da se za takav problem zainteresovani obrate sudu.

9. ČI 14

U stavu 2 postoji problem: zašto je zakonska obaveza za prijem elektronske pošte ustanovljena i za preduzetnika ako je ovaj inokosan. Obaveza postojanja adrese za prijem elektronske pošte za takvog preduzetnika graniči se sa biznis barijerom.

10. ČI. 23 st.5

Odnosni stav bi trebalo brisati. Pitanje je: Da li Poreska uprava može da pokrene po službenoj dužnosti postupak prinudne likvidacije društva, ako ono, u roku od 30 dana od pravosnažnosti presude, ne izvrši promjenu naziva. Cijenimo da za ovakav slučaj mora doći do primjene zakona o odgovornosti pravnih lica za krivična djela (konkretno za inkriminaciju predviđenu čl. 395 KZ-a –neizvršenje sudske odluke). Takođe, Zakonom o stečaju (čl.1) je propisano: „Ovim zakonom uređuju se uslovi, način pokretanja i sprovođenja stečaja“, a članom 56 stav 1 istog je propisano da se stečaj pokreće po predlogu stečajnog povjerioca, dužnika ili likvidatora. Pokretač izvjesno ne može biti Poreska uprava.

11. ČI 31

Kako se prokura, saglasno čl 28 st 2 i st 5, daje odlukom, čini se da je propušteno da se naznači kako se daje otkaz prokure (usmeno, pisano ili na neki treći način).

12. ČI 33

U krug povezanih lica neusmjivo spada i kontrolno, a ne samo kontrolisano društvo. Pitanje je: da li je i matično društvo. Nacrt je propustio (uključiv i obrazloženje), da se odredi u vezi kontrolnog (matičnog) društva. Da li treba precizirati odredbu u smislu čl. 17 Zakona o računovodstvu. Dodatno je i pitanje: Kako se stiče svojstvo kontrolnog (matičnog) člana. Cijenimo da to može biti načelno na 3 načina:

-kapital učešćem u osnovnom kapitalu (većinsko učešće)

-ugovorom

-pravo imenovanja većine direktora ili članova nadzornog odbora.

Predmetno treba uzeti u razmatranje zbog kasnije upotrebe termina „matično“ društvo u čl. 136 st.2 i 3.

13. ČI 39

U st 1 preispitati da li je kriterijum za postojanje ličnog interesa isključivo nastanak stvarne štete ili to može biti i izmakla dobit. Ovo je posebno važno kada na tlu Crne Gore posluju strana privredna društva.

14. **Čl 40**

St 1 tč 4 je neodređena i treba je pojasniti. Posebno, zbog problema naznačenih u našoj pojedinačnoj primjedbi pod 28.

15. **Čl 42**

St1 tč 1 koristi riječ „nadoknadu“ koju treba zamijeniti riječju „naknadu“ a koji termin koristi Zakon o obligacionim odnosima.

16. **Čl 43**

St 4 ovog člana treba da bude st 1 jer to proizilazi iz naziva iznad ovog člana. Stoga odnosni član treba preurediti.

17. **Čl 45**

„Mutatis mutandis“ kao pod 14.

18. **Čl 47**

Čl 1 tč 1 „Mutatis mutandis“ kao pod 14.

19. **Čl 50**

U st 1 „Mutatis mutandis“ kao pod 14.

20. **Čl 62**

Saglasno našoj opštoj primjedbi pod 9 ostaje problem kako se registruje preduzetnik. Da li je to u CRPS ili je pak u pitanju registar evidencije radi statistike ako preduzetnik nema status pravnog lica. U svakom slučaju otkloniti ovu pravnu prazninu. Takođe ima osnova normirati da preduzetnik obavlja privrednu djelatnost pod posebnim nazivom. Ovo decidno, budući da tako nešto neposredno ne proističe iz st 2 ovog člana.

21. **Čl 63**

U stavu 4 razjasniti razloge zašto poslovođa kod preduzetnika mora biti u radnom odnosu a za preduzetnika se ne zna mora li imati zaposleno lice (vidjeti našu sugestiju iz tč 9 opštih primjedbi).

22. **Čl 66**

Kontekst čl 2 i čl 5 osim st 3 u odnosu na ovaj član ostavlja dilemu: da li je ortačko društvo pravno lice koje se registruje ili ne. Ako jeste, tada se istom treba dodati prefiks „javno“ kako bi se razlikovalo od ortakluka utvrđenog članom 116-139 Zakona o obligacionim odnosima. Podsjećamo da je odnosno rješenje prihvaćeno u Zakonu u trgovinskim društvima Hrvatske. Ovo razgraničenje treba učiniti i radi razlikovanja sa društvom od javnog interesa iz člana 4 Nacrta.

23. **Čl 67**

Provjeriti u odnosu na Zakon o zaštiti podataka o ličnosti tj da li je istovremeno nužan i JMB i broj lične karte ili je dovoljan samo broj lične karte.

24. **Čl 68**

Ako ostaje model da je ortačko društvo javno pravno lice onda je početna registracija neminovna u CRPS. U suprotnom nije.

U st 1 tč 1 istog člana nejasno je „dokaz o identitetu svakog ortaka“. Tj da li je dovoljna samo lična karta ili je nužan i JMB?

25. **Čl 82**

Ako ostaje pristup da je ortačko društvo javno pravno lice u poslovanju takav naziv treba uvijek da se koristi. Stoga naznačiti da ortačko društvo kao javno, pravno lice nastavlja poslovanje saglasno istom.

26. **Čl 87**

Čini se da u stavu 3 treba razmotriti problem da li je ovdje u pitanju dobrovoljna likvidacija ortačkog društva, budući da je izvjesno da nije u pitanju odnos sa članom 249 (restrukturiranje) odnosno članom 317 (promjena forme).

27. **Čl. 116 st.2**

Isti propisuje sadržaj Statuta ad. Obzirom da se tč. 12 propisuje „početak izdavanja i prijema isprava“ a radi otklanjanja nedoumica treba pojasniti šta su i koje isprave su u pitanju, jer ad ne izdaje javne isprave.

28. **Čl 125**

Razmotriti mogućnost uvođenja pravnog instituta tzv „zlatne akcije“ kao zaštitnog mehanizma koji se može izuzetno koristiti od strane države u slučajevima propisanim posebnim zakonom. Predmetno urediti novim stavom ovog ili pak, novim članom.

29. **Čl 126**

U prvom redu riječ „nadoknada“ zamijeniti riječju „naknada“.

Precizirati da li se uvid u bliže navedena akta vrši isključivo u prostorijama „uprave društva“ ili to može biti i u drugim prostorijama gdje se obavljaju poslovi akcionarskog društva.

30. **Čl 127**

Stav 1 nejasan, budući da se ne zna ko može biti ekspert manjine. Da li je isti iz sastava akcionara ili to može biti lice izvan sastava akcionara.

Stav 6 je problematičan. Uskraćivanje ekspertu manjine (izuzetno) na osnovu odluke Odbora direktora, prava uvida u pojedina akta sa razloga „opravdane bojazni da bi to bilo za svrhe suprotno interesu društva“ je očigledno diskreciono pravo. Predmetno, smatramo, može biti u funkciji samo ako je precizno utvrđeno zakonom, a ne i ovakvom „kaučuk“ normom. Dodatno je i pitanje, ne manje važno: da li se krši pravilo po kojem svi akcionari imaju isti pravni položaj te šta to znači u odnosu na manjinske akcionare. Šta je to šta od istih treba kriti. Sve ovo bez obzira na pisano obrazloženje koje nesumnjivo služi jedino interesima većinskih akcionara.

Upućivanje na vanparnični sud je očito prebacivanje „opravdane bojazni“ kako bi sud po tome zauzeo stav. Pitanje je: zar sud koji se ne bavi privrednim poslovanjem treba da prepozna. Da li

to spada u oblast slobodnog sudijskog uverenja ili pak treba odnosni sud ali se ne zna po kojim pravilima da to obezbeđuje, putem vještaka 29.

31. Čl 128

Treba odgovoriti na pitanje da li obavještenje na sajtu društva prije održavanja Sjednice je „otaljavanje“ posla. Drugim riječima, ostaje nejasno može li nezadovoljni akcionar ponovo na samoj Sjednici da zahtijeva informaciju.

U pogledu stava 3 „Mutatis mutandis“ kao pod 28.

32. Čl. 129 st.3

Ostaje nejasno po kojoj vrijednosti je dužno društvo da uplati vrijednost akcija akcionaru (da li tržišnoj ili računovodstvenoj) koji je proveo sve radnje da mu društvo otkupi akcije. To treba utvrditi ovom normom, a ne jednostavno nesaglasnog akcionara upućivati na postupak kod suda.

33. Čl 140

Umjesto aktornima – skraćenice CDA dati puni naziv, uz naznaku „dalje:CDA“, a tek u narednim članovima Zakona koristiti skraćenicu.

34. Čl 156

Stav 2 pojasniti kako ne bi dolazilo do zabune ili izigravanja prava na podizanje tužbe.

35. Čl 157

U nazivu iznad člana riječ “pobojnost” zamijeniti našom riječju “ništavost”.

36. Čl 158

Ostaje problem odnosa stava 1 i 2. Zašto Odbor direktora društva od javnog interesa kao izuzetak, treba da ima 5 članova za razliku od Odbora direktora „klasičnog“ društva. Ovo ima prizvuk kadrovske konotacije čemu nije mjesto u ovom zakonskom projektu.

37. Čl 159

Uvodi sintagmu „koji imaju značajno ili većinsko učešće u osnovnom kapitalu“. Najmanje što treba je pojasniti ovu sintagmu, a rješenje normativno uobličiti na pogodnom mjestu u tekstu.

38. Čl 160

U čl 160 st 2 pod 1 na kraju treba dodati riječi „dok traju pravne posljedice presude“. Isto je saglasno Krivičnom zakoniku Crne Gore (čl 117).

39. Čl. 162

Predloženo rješenje preispitati u odnosu na čl. 42 st.5 važećeg Zakona o privrednim društvima koji propisuje da mandat Odbora direktora „ističe“ na I redovnoj godišnjoj skupštini akcionara. Riječju, da li je dobro rješenje da „ex lege“ mandat traje četiri godine. U UPCG preferiramo zadržavanje sada važećeg rješenja. Bliže je prirodi stvari očekivanje akcionara da Odbor direktora godišnje „nudi“ na provjeru svoje mandate.

40. Čl 163

U nazivu iznad člana riječ „nadoknada“ zamijeniti riječju „naknada“. To isto uraditi i u stavi 1 i 2 istog člana.

Budući da po članu 166 st 2 Nacrta predsjednik Odbora direktora zaključuje ugovor o radu onda isti prima zaradu odnosno naknadu zarade i uvećanja propisana stavom 3. Nejasno je u stavu 3 da li je u pitanju tzv „bonus“ ili nešto drugo. Bliže, da li je ovo klasično učešće u dobiti što podrazumijeva da je predsjednik Odbora direktora istovremeno i akcionar ili je to „bonus“ izvan dividende. Podsjećamo da se i sada u Crnoj Gori čiji su vlasnici (isključivi ili većinski) strana fizička ili pravna lica ostvaruju ogromna primanja kao „bonuse“, koje je teško da neko kontroliše. Odgovornost Odbora direktora, odnosno njihovih članova, saglasno članu 168 je prilično neodređena. Ako učestvuju u režimu „bonusa“ izvjesno bi morali učestvovati i u režimu „malusa“ tj obešteti društvo ako ne postignu ugovorene rezultate.

41. Čl 164

U st.1 tč.2 riječ „menadžment“ zamjeniti riječju koja je bliža našem jeziku.

U st.2 precizirati koja se prava i dužnosti u st.1 ne mogu prenositi. U protivnom, izvjesno je da će dolaziti do izbjegavanja odgovornosti, odnosno „ustupanja“ prava i dužnosti onim licima koja nisu upisana u Registar CRPS kao članovi Odbora.

42. Čl. 167

U čl. 167 st.5 ostaje problem: kako odrediti mogućnost održavanja sjednice Odbora direktora, za slučaj da isti broji samo tri člana (što propisuje čl. 158 st.1).

Mutatis mutandis se odnosi i na st.6 ovog člana.

43. Čl 173

Termin „nadoknada“ zamijeniti terminom „naknada“.

44. Čl 174

Otkloniti nejasnoće u odnosu na član 158 (Odbor direktora ima najmanje 3 člana) i čl 159 (nezavisni članovi Odbora direktora). Pitanje je da li povodom odluke o razrješenju postoji pravni lijek zagarantovan Ustavom CG te da li bi ovaj Zakon trebalo na to upućuje.

45. Čl 176

U st 3 dodati riječi „ da postupa savjesno i sa pažnjom dobrog privrednika“.

U st 6 razjasniti da li je u pitanju „standardni“ ugovor o radu ili je u pitanju „sui generis“ ugovor o radu.

46. Čl 177

Termin „nadoknada“ zamijeniti terminom „naknada“.

47. **ČI 178**

Stav 3 treba preispitati, imajući u vidu odredbe člana 20 Ustava CG o pravu na pravni lijek, budući da se odlukom o prestanku svojstva Izvršnog direktora ne navode i razlozi za taj prestanak. Takođe i u odnosu na član 148 st 2 Ustava CG po kojem konačni akt uživa sudsku zaštitu. Dilema je da li se ovim praktično sprječava ostvarivanje Ustavom zagarantovanih prava jer, ako nema navođenja razloga za prestanak svojstva Izvršnog direktora, kako se sudska zaštita može ostvariti. Kojim argumentima se može tada zaštititi Izvršni direktor?

48. **ČI 180**

„Mutatis mutandis“ kao pod 32.

49. **ČI 195**

U nazivu iznad člana termin „nadoknada“ zamijeniti terminom „naknada“.

50. **ČI 198**

U stavu 5 bliže je naznačen ugovor između predsjednika Upravnog odbora i predsjednika Nadzornog odbora kojim se zasniva radni odnos predsjednika Upravnog odbora. Ostaje nejasno da li je to „standardni“ radni odnos (na određeno, mandatno vrijeme“) ili „sui generis“ radni odnos. Takođe, ostaje dilema ako je u pitanje stalni radni odnos (na neodređeno vrijeme) da li je u njemu sadržan raskidni uslov za prestanak istog.

51. **ČI 199**

Ostaje nejasno ko može biti privremeni zastupnik društva. Da li sud može postaviti za privremenog zastupnika i nekog ko nije član akcionarskog društva te koji nema bilo kakve dispozicije da kao privremeni zastupnik zastupa privredno društvo u određenoj branši.

52. **ČI 202**

Odnosni član bi trebalo preurediti tako da bi mogao da glasi:

“ Akcionarsko društvo može imati sekretara društva.

Ako akcionarsko društvo Statutom utvrdi da ima sekretara društva istog imenuje Odbor direktora, uz istovremeno određivanje zarade, odnosno naknade za rad i druga prava.

Ako sekretar društva zasniva radni odnos u društvu, onda isti treba da zaključuje ugovor o radu sa predsjednikom Odbora idrektora čiji se sadržaj, a posebno zarade i druga primanja, uređuju shodnom primjenom odredaba Zakona o radu.“

Ili je moguće u pitanju sui generis ugovor o čemu nedostaje naznaka u obrazloženju.

U UPCG smatramo da ne postoji racionalan razlog po kojem bi bila mogućnost određivanja sekretara u „klasičnom ad“, a obaveza za društvo do javnog interesa.

UPCG preferira rješenje da treba izbjeći situacije da se u ad „pojavljuje“ kao sekretar lice koje ne zasniva radni odnos u ad. Time će se izbjeći ne tako rijetka praksa da se kontinuirani poslovi sekretara društva ad hoc obavljaju od strane subjekata van ad.

53. **Čl 204**

Ostaje nejasno da li nezavisni revizor može biti fizičko (ovlašćeni revizor) ili i pravno lice (društvo za reviziju) jer na to upućuje Zakon reviziji. Da ne bi ostala dilema ovo treba i ovim Zakonom „pokriti“.

54. **Čl 206 i 207**

Jezički nedovoljno jasan.

U st 1 člana 206 ostaje problem razloga za raskid prije isteka ugovorenog roka. Da li je to „u zoni“ diskrecionog prava Skupštine akcionara, bez navođenja razloga za to ili nije. Valja se podsjetiti da za raskid ugovora saglasno Zakonu o obligacionim odnosima (čl 119-127) moraju biti ispunjeni uslovi. Ostaje dilema da li se ovim „ex lege“ eliminišu klauzule ugovora zaključenog sa revizorom što bi bilo nesaglasno članu 16 Zakona o obligacionim odnosima.

Ovo vrijedi prispitati u svrhu obezbjeđenja principa pravne sigurnosti kojom mora da „raspolaze“ i revizor.

55. **Čl 208 i 209**

Odnosni članovi treba da budu strukturirani prije članova 206 i 207 budući da se najprije uređuju pitanja prava i odgovornosti, a tek onda materija raskida ugovora.

56. **Čl 216**

Provjeriti saglasnost istog sa članom 140 Nacrta kako u praksi ne bi opstajale nejasnoće i sporenja.

57. **Čl 228**

Pojasniti u odnosu na član 215 (povlašćene akcije). Pitanje je: Da li se može odnositi i na imaoce povlašćenih akcija?

58. **Čl 231**

Uvodi se termin „neto imovina“ što bi trebalo pojasniti budući da Nacrt koristi i termin „osnovni kapital“ (čl 107 st 3). Da li je „neto imovina“ razlika između aktive (osnovna sredstva, ulaganja, obrtna sredstva) i pasive (obaveze i sopstveni kapital) treba precizno normirati.

59. **Čl 233**

Odnosni član bi trebalo strukturirati poslije člana 216 budući da su u pitanju tzv trezorske akcije.

60. **Čl 234**

U st.2 da li je sintagma „kontrolisano društvo“ dovoljna naznaka, budući da sam Nacrt nema tzv pojmovnik odnosno značenje izraza.

61. **Čl 236**

Ostaje nejasno kako se od strane Odbora direktora utvrđuje ukupan broj sopstvenih akcija. Da li za to postoji neki kriterijum ili ne? Ili je pak za takvo utvrđenje „kvota“ – 10% akcijskog kapitala? Ili je najzad u pitanju slobodna procjena Odbora direktora

62. **ČI 237**

Pojasniti sintagmu „Neophodno radi zaštite od ozbiljne i neposredne štete po društvo“. Da li je u pitanju neki međunarodni standard za ovo ili nije? Ili je najzad u pitanju slobodna procjena Odbora direktora.

63. **ČI 239**

U st 3 nejasno koji subjekat društva poništava sopstvene akcije koje nije otuđio u propisanom roku. Da li je to Odbor direktora (čl 164 st 1 tč 13) kod jednočlanog upravljanja društvom ili Izvršni direktor (čl 176 st 3) kod jednočlanog društva ili pak Nadzorni odbor (čl 186 st 1 tč 12) kod dvočlanog društva. U svakom slučaju, mora postojati o ovom neka odluka organa.

64. **ČI 243**

Nejasan.

U uporednoj praksi poznato je rješenje (kao što je u Zakonu o privrednim društvima Republike Srbije), kojim se zabranjuje uzimanje sopstvenih akcija u zalogu. To bi suštinski predstavljalo ugovor sa samim sobom.

65. **ČI 248**

U stavu 3 precizirati koji su to drugi oblici isplate dividende osim isplate u novcu, da li to može biti i dobijanje dodatnog broja akcija putem dokapitalizacije što je povoljnost za akcionare sa stanovišta poreza ili otkup određenog broja akcija uz poštovanje vlasničke strukture ili se može koristiti i institut tzv materijalne dividende. Ovim bi se izvjesno otklonile dileme i nedoumice u praksi.

66. **ČI 249**

Ispred člana riječ „osnovne“ zamijeniti riječju „opšte“.

67. **ČL 253**

Stav 5 nejasan budući da se istim traži dodatno obezbjeđenje potraživanja učesnika u postupku restrukturiranja. Dakle, pitanje je: zašto se daje saglasnost na restrukturiranje društva ako u tom kontekstu nije validna i ponuda obezbjeđenja potraživanja učesnika u tom postupku?

68. **ČI 264**

Iznad člana brisati riječi “opšte” odredbe.

U st 2 brisati i riječi „iz st 2 ovog člana“.

69. **ČL 266**

U st 1 brisati akronim CRPS te dati puni naziv.

U st 3 nejasan status do tada zaposlenih donošenjem odluke o dobrovoljnoj likvidaciji, što se mora otkloniti radi nužnog izbjegavanja konflikata sa zaposlenima. Zakon o radu u članu 139 suštinski poznaje prinudnu, a ne dobrovoljnu likvidaciju. Ovo posebno iz sa razloga što je likvidator u ovom slučaju svojevrsni povjerilac. Rješenje treba tražiti kroz upućujuću normu o shodnoj primjeni Zakona o stečaju.

70. **Čl 268**

U st 3 tč 3 nejasna sintagma „raskid ugovora kada je to ekonomski opravdano“. Pitanje je na koje se ugovore odnosna sintagma i odnosi. Da li samo na zaključene ugovore sa zaposlenima ili se ista „proteže“ i na tzv. ugovore o privredi ili samo na ugovore o privredi.

71. **Čl 276**

Razmotriti u odnosu na našu opštu primjedbu pod 6.

72. **Čl 279**

U st 1 tč 1 procijeniti da li treba i JMB i broj lične karte ili samo broj lične karte. Ovo u kontekstu primjene Zakona o zaštiti podataka o ličnosti.

73. **Čl 281**

U st 1 tč 6 ostaje problem zašto u „klasičnom“ privrednom društvu može postojati sekretar, a u društvu od javnog interesa je obavezan organ. Ovo saglasno našoj posebnoj primjedbi pod 52.

74. **Čl 287**

Odnosni član ostaje nejasan jer se propisuje istovremeno smanjenje i povećanje osnovnog kapitala tako što se isti smanjuje po jednom osnovu, a istovremeno povećava po drugom osnovu. Ovo iz toga što takvu mogućnost ne pominju odredbe ovog Nacrta kada je u pitanju akcionarsko društvo, a istim se upućuje na shodnu primjenu odredaba Nacrta i na društvo sa ograničenom odgovornošću (čl 276 st1).

75. **Čl 308**

Iznad člana riječ „osnovne“ zamijeniti riječju „opšte“.

U st 2 pominje se „društvo od javnog interesa“. I dalje ostaje nejasno da li to društvo može biti osnovano posebnim zakonima ili i aktima izvršne vlasti.

Suštinsko je pitanje: da li se u Crnoj Gori bilo koje društvo koje pledira da se bavi privrednom djelatnošću osniva „ex lege“ ili to može biti i na osnovu podzakonskog akta, a to znači i akta izvršne vlasti? Podsjećamo da je članom 4 Nacrta naznačeno da isti uređuje pitanja akcionarskog društva i društva sa ograničenom odgovornošću saglasno Nacrtu, ne i nekom posebnom Zakonu.

76. **Čl 312**

U st 2 se propisuje da Izvršni direktor mora zasnovati radni odnos u društvu. Ostaje nejasno da li se takva obaveza realizuje primjenom Zakona o radu. Ako je odgovor potvrđan onda takav ugovor mora imati sadržaj propisan Zakonom o radu. Ako je odgovor negativan onda treba normirati sadržaj i odrediti kojim se „ugovorom“ zasniva radni odnos Izvršnog direktora.

77. **Čl 313**

U tekstu iznad člana riječ „svojtva“ zamijeniti riječju „statusa“. I ovdje se postavlja pitanje poštovanja člana 20 Ustava Crne Gore – prava na pravni lijek. Ovo stoga ako nema navođenja razloga za razrješenje Izvršnog direktora kako se može ostvariti pravo na pravni lijek garantovan Ustavom Crne Gore.

78. **Čl 319**

U st 1 tč 2 i st 2 pd 1,2 i 3 neprimjereno navođenje Direktiva EU jer je u suprotnosti sa stanovištem Ustavnog suda CG po kojem propis mora biti jasan i precizan u odnosu na posebnosti materije koju normativno uređuje, čime se sprječava arbitrarnost i proizvoljnost u tumačenju i primjeni propisa. Direktive se, u ostalom, primjenjuju kroz normiranje u „svojim zakonima“, a ne i navođenjem istih u njima (vidjeti odluku Ustavnog suda CG U-II br. 67/12 od 24.03.2017 godine).

79. **Čl 320**

U tč. 4 nejasna naznaka „očekivane posljedice postupka spajanja na status zaposlenih u društvima koja učestvuju u postupku spajanja“. Ova formulacija je neodređena i treba je zamijeniti preciznom formulacijom: koji broj zaposlenih u postupku spajanja „trpi“ i kakve posljedice npr: tehnološki višak, prelazak na rad u drugi dio društva nastao spajanjem i sl. Riječju, nacrt ugovora treba da sadrži preciznu normu o ovom, inače ugovor i nije ugovor već neka skica promemorija, rezolucija i sl.

80. **Čl 323**

U stavu 1 pojasniti „uz zadržavanje prava da odluku o prihvatanju nacrtu ugovora uslovi svojim odobrenjem o učešću zaposlenih u društvu prema preuzimaocu“. I ovo upućuje na zaključak da nije u pitanju nacrt ugovora već neka skica, provizorijum i sl koji ne bi trebalo da budu dati u proceduru na odlučivanje Skupštine akcionarskog društva.

81. **Čl 325**

Koristi sintagmu „Evropski ekonomski prostor“ što je pravno nejasno. Za ovu opasku vidjeti kontekst naše posebne primjedbe pod 79.

82. **Čl 326**

St 1 nejasan te ga treba pojasniti i gramatički upristojiti.

83. **Čl 237**

U stavu 2 u prvom redu riječ „posebno“ zamijeniti riječju „rješenje“.

U stavu 5 brisati poziv na Direktivu.

84. **Čl 329**

U stavu 2 ostaje nejasno pitanje roka: Da li je to rok iz stava 3 ili ne jer, rok iz stava 3 se odnosi na dostavu osnivanja, a ne usaglašavanje poslovanja? U ostalom, ozbiljnosti radi napominjemo da za povredu ove dužnosti nije propisana novčana prekršajna kazna što može uzrokovati neravnopravnost u odnosu na druge obveznike registracije i sporenja sa stranim pravnim licem.

U stavu 3 provjeriti u odnosu na član 20 i 21 Zakona o međunarodnom privatnom pravu.

85. **Čl 330**

U devetom dijelu iznad člana 330 riječ „osnovne“ zamijeniti riječju „opšte“.

86. **Čl 331**

Neuobičajeno je da se značenja pojedinih izraza „lociraju“ samo za dio 9 ovog projekta, a da sam projekat u osnovnim odredbama nema paletu izraza koji se imaju namjenu za cijelokupan zakonski projekat.

87. **Čl 333**

Vidjeti našu pojedinačnu primjedbu pod 7.

88. **Čl 335**

Otkloniti nepreciznost koja zbunjuje. U stavu 3 upućuje se na „sve subjekte registrovane iz st 1“ iako u st 1 o tome nema pomena.

89. **Čl 336**

Provjeriti da li Poreska uprava isključivo na svom šalteru izdaje rješenje i za slučaj kada je odbila registraciju u roku od 30 od dana prijema zahtjeva za istu. O tome Nacrt čuti pitanje je: da li je podnosilac za registraciju, koji se nije pojavio na šalteru, uskraćen za takvo rješenje jer bi dobijanjem istog na odnosnu odluku imao pravnu mogućnost za korišćenje pravnog lijeka.

90. **Čl 340, 341**

Potrebno je preispitati da li se na „listi“ prekršajne novčane odgovornosti nalaze i jedan broj ogrešenja za koje je propušteno da se nađu na istoj. Radi ozbiljnosti – opomene, svima „grešnicima“ tako nešto treba urediti. Izvjesno i u rasponima budući da tako propisuje član 24 Zakona o prekršajima.

91. **Čl 342**

Ima osnova preispitati predviđenu prekršajnu novčanu kaznu za preduzetnika u iznosu od 5.000Eur budući da je ista previsoko određena (maksimum je po Zakonu o prekršajima 6.000Eur). Privredna zbilja u Crnoj Gori opominje da je ista do daljeg rigidna u odnosu na druge oblike poslovanja privrednih društava. Stoga smo uvjerenja da bi istu trebalo smanjiti.

92. **Čl 343-347 (dio 11)**

Budući da nije „pokriveno“ Nacrtom treba normirati:

- Da početkom primjene ovog Zakona nastavljaju sa radom, pod uslovima pod kojim su upisani, postojeći oblici obavljanja privrednih djelatnosti;
- Da su postojeća privredna društva, ako na dan početka primjene ovog Zakona imaju osnovni kapital manji od propisanog ovim Zakonom, dužni da u roku od _ mjeseci donesu odluku o povećanju tog kapitala do iznosa propisanog ovim Zakonom ili Odlukom o preoblikovanju u drugi oblik društva za koji ispunjavaju uslove;
- Da postojeća poslovna udruženja osnovana po ranijem Zakonu o privrednim društvima nastavljaju da posluju po ovom Zakonu, s tim da svoja osnivačka akta usklade sa ovim Zakonom u roku od 6 mjeseci od dana stupanja na snagu istog.
- Da privredni oblici nastavljaju sa radom upotrebom naziva na dan početka primjene ovog Zakona;

- Da podružnica kao posebna organizaciona jedinica bez svojstva pravnog lica u pravnom prometu, može istupati u istom, tek po donošenju rješenja Poreske uprave o upisu u CRPS (u hipotezi da institut preduzetnika ostane kako je predloženo sa čim UPCG nije saglasna);
- Da preduzetnici nastavljaju poslovanje do donošenja posebnog zakona (u hipotezi da se usvoji sugestija UPCG o posebnom Zakonu za preduzetnike), a u roku od godine dana od dana početka primjene tog posebnog zakona.

93. ČI 343

Član 343 pomjeriti da bude ispred posljednjeg člana Nacrta.

94. ČI 344

U članu 344 stav 4 je nejasan budući da se istim propisuje brisanje privrednog društva iz CRPS, a nije u pitanju nijedan od slučajeva iz čl 263 Nacrta.

U stavu 4 istog člana postoje nejasnoće. Upućivanje nadležnom sudu „informacije“ treba dovesti u kontekst Zakonom o stečaju koji „ne poznaje“ dobrovoljnu likvidaciju već bankrot ili reorganizaciju.

95. Budući da nedostaje, Nacrt treba da ponudi rješenja i u vezi validnosti podzakonskih akata donijetih na osnovu važećeg Zakona o privrednim društvima. Time bi se razriješilo pitanje zahtjeva novih privrednih subjekata – tendenata za bavljenje privrednim djelatnostima u nekom od oblika obavljanja privrednih djelatnosti a do donošenja podzakonskih akata na osnovu Nacrta. Riječju da obrasci iz podzakonskih akata donijetih po važećem Zakonu o privrednim društvima imaju pravnu vrijednost ukoliko nijesu u suprotnosti sa Nacrtom.

III. ZAKLJUČNE NAPOMENE

1. Manjkavost otopčinjanja javne rasprave opominje da ne treba žuriti sa realizacijom ovog zakonskog projekta. Čak i po cijenu nedonošenja do kraja tekuće godine. Time će se uvažiti zahtjev stručne, a nadamo se i šire javnosti, za ovaj najvažniji projekat u oblasti privrednih aktivnosti u Crnoj Gori. Nije suvišno podsjetiti da je još 20.04.2015 godine, gđin Goran Nikolić u intervjuu dnevniku „Pobjeda“ pored ostalog saopštio da će do kraja 2015.godine biti utvrđen Nacrt zakona. To se nije desilo, očito zbog složenosti materije.

2. Nacrt doraditi kako bi se pojedine, evidentne pravne praznine uredile, a posebno konceptijski razgraničilo pitanje preduzetnika, kao drugog oblika privrednih djelatnosti za razliku od „klasičnih“ a što bi vodilo projektu posebnog zakona kao što je to slučaj sa iskustvom sa Zakonom o obrtu Hrvatske.

3. Razriješiti, budući da obrazloženje o tome nema iskaza, da li je odnosni projekat predmet ocijena i mišljenja institucija EU.

4. Disperzija privrednih društava u Crnoj Gori zahtijevala je organizovanje javne rasprave u predmetnoj stvari, ne na način da se ista svodi na ključnu raspravu u Podgorici predviđenu za 25.09.2017 godine kako je to Ministarstvo odlučilo. Podsjećamo na dobru praksu da se o složenim zakonskim projektima mogućnost raspravljanja organizuje i na način da se iste realizuju, u određene termine, i van Podgorice. Posebno imajući u vidu regionalnost u Crnoj

Gori. To konkretno znači da je bilo osnova da se organizuju rasprave i u Bijelom Polju i Baru kao regionalnim centrima. Uostalom, to se vrlo lako može, ukoliko postoji volja, i naknadno odrediti.

5. Ukupan smisao i domašaj saopštenih opštih i posebnih primjedaba, sugestija i napomena ima samo i jedino očekivanje da se obezbijedi što jasniji i precizniji i obuhvatniji Zakon o privrednim društvima.

Svako tumačenje, tretiranje i slično suprotno ovom direktno je u opreci sa naporima UPCG za što kvalitetnije uređenje odnosa koji treba da čine sadržaj odnosnog zakonskog projekta.

Obradio
Branislav Begović